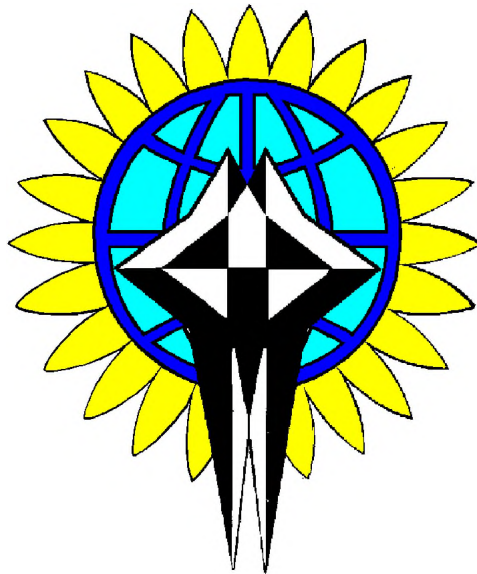

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.І.МЕЧНИКОВА
ОДЕСЬКИЙ ФІЛІАЛ ІНСТИТУТУ БІОЛОГІЇ ПІВДЕННИХ
МОРІВ НАН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

*“ Лимани північно-західного Причорномор’я: актуальні
гідроекологічні проблеми та шляхи їх вирішення ”*
12-14 вересня 2012 р., Україна, м. Одеса

1932-2012

80 років ОДЕКУ

ОДЕСА, 2012

ЗМІСТ

	Стор.
Ю.С. Тучковенко Дослідження лиманів Одещини, виконані в Одеському державному екологічному університеті.....	7
Г.Г. Миничева, Е.В.Соколов Оценка природной устойчивости лиманов северо-западного Причерноморья в соответствии с принципами Водной Директивы ЕС.....	11
О.М. Нікіпелова, О.В. Катеруша, Т.А. Сафранов Природні лікувальні ресурси лиманів Одеської області	15
А.В.Мокиенко, Е.М. Никипелова, С.И. Николенко, Л.Б. Солодова Приоритетные проблемы причерноморских лиманов как основы курортных территорий.....	18
Н.С. Лобода, Є.Д.Гопченко, А.М. Куза, Ю.В. Божок Оцінка припливу прісних вод до лиманів північно-західного Причорномор'я.....	21
Н.С. Лобода, З.Ф. Сербова, А.М. Куза, Ю.В. Божок Вплив змін клімату на живлення лиманів північно-західного Причорномор'я прісними водами за сценаріями глобального потепління.....	24
Ю.С. Тучковенко Гидрологические условия как фактор, определяющий экологическое состояние лиманов северо-западного Причерноморья.....	27
В.В. Адобовский Влияние природных условий и антропогенного воздействия на деградацию и восстановление закрытых лиманов.....	31
В.Н. Большаков, В.В. Адобовский, А.Т. Запорожченко, Е.В. Соколов Реакция мелководного водоема на внешние воздействия (на примере Дофиновского лимана).....	34
О.Ю. Медведев Тузловская группа лиманов – жемчужина Причерноморья.....	37
Е.А. Черкез, В.И. Шмуратко, О.А. Вахрушев История изучения и проблемы динамики уровня Куяльницкого лимана.....	39
Є.Д. Гопченко, Н.С. Лобода, О.М. Гриб Сучасний стан Куяльницького лиману та рекомендації по гідроекологічному менеджменту водойми.....	44
Е.А. Черкез, В.И. Шмуратко, О.А. Вахрушев Ротационно-фльтрационная модель водного баланса Куяльницкого лимана.....	47
В.П. Зизак, А.М. Скачек Некоторые экологические аспекты соединения Хаджибейского лимана с Чёрным морем.....	51

УДК 504.42

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛИМАНІВ ОДЕЩИНИ ВИКОНАНІ В ОДЕСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Ю.С. Тучковенко, д.геогр.н., проф.

Одеський державний екологічний університет, м.Одеса

За останнє десятиріччя науковцями Одеського державного екологічного університету було виконано 8 науково-дослідних робіт (НДР) спрямованих на вирішення актуальних природоохоронних проблем, пов'язаних з лиманами Одещини: Дофіновським, Дністровським, Куяльницьким, Тилігульським, Хаджибейським, Тузловськими. Фінансування цих робіт здійснювалось за рахунок Одеського обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Зокрема, в 2003-2004 рр. науковцями університету були виконані проекти «Розробка заходів щодо відновлення і підтримання сприятливих гідрологічного і гідрохімічного режимів в районі Тузловської групи лиманів» та «Моделювання гідрологічного і гідрохімічного режимів Тузловської групи лиманів, спрямоване на покращення їх екологічного стану» (наук. кер. – д.геогр.н., проф. Гопченко Є.Д.). За результатами досліджень було запропоновано перетворити їх з водоймища закритого (влітку) типа у відкритий, при якому штучним шляхом забезпечується вільний водообмін з морем через два канали в піщаному пересипі. При цьому вдасться уникнути надмірного обміління і осолонювання Тузловських лиманів влітку, особливо в маловодні роки, та збільшити їх рибопродуктивність.

В результаті виконання НДР «Обґрунтування заходів щодо покращення гідрологічного та сольового режимів Дофінівського лиману Комінтернівського району» (наук. кер. – д.геогр.н., проф. Тучковенко Ю.С., 2008-2009 рр.) здійснено фізико-географічний і морфологічний опис Дофінівського лиману. Одержана оцінка мінливості складових водно-сольового балансу, гідроекологічного стану лиману в умовах штучно регульованого водообміну з морем для років різної водності. Виконаний аналіз мінливості рівня води в лимані і морі, дана характеристика розвитку його згінно-нагінних коливань в літній період року. За допомогою числової гідротермодинамічної моделі досліджена мінливість коливань рівня, температури і солоності води в лимані за умови вільного водообміну з морем влітку. Розроблені науково-обґрунтовані рекомендації по стабілізації і управлінню гідрологічним і гідрохімічним режимами лиману в умовах регульованого водообміну з морем.

У 2009 р. була виконана робота «Оцінка багаторічних змін складових водного балансу Куяльницького лиману для розробки рекомендацій по збереженню його природних ресурсів (наук. кер. – д.геогр.н.,

проф. Гопченко Є.Д.). Вперше для Куяльницького лиману розраховані щорічні водні баланси водойми за період з 1960 по 2007 рр., які дозволили визначити управлінські рішення щодо відновлення сприятливого водно-сольового режиму лиману та збереження його екологічного стану і природних ресурсів. Оцінені природні та антропогенні чинники, які формували гідрологічний режим лиману з 1860 по 2008 рр. та формують у сучасний період; виконаний статистичний аналіз даних по атмосферних опадах і рівнях води в лимані та аналіз циклічності в їх рядах; здійснено батиметричну зйомку водойми, уточнені об'єми води та площі водної поверхні лиману при різних рівнях води. Розробка надала можливість визначати багаторічні зміни складових водного балансу Куяльницького лиману та прогнозувати зміни рівнів і солоності води при можливому упорядкуванні регулювання поверхневого припливу води в басейні лиману. На основі результатів роботи розроблені рекомендації по збереженню природних ресурсів Куяльницького лиману.

Роботи по Куяльницькому лиману, розпочаті у 2009 р., були продовжені у 2010 р. при виконанні НДР «Стан гідрографічної мережі річки Великий Куяльник в умовах водогосподарських перетворень на її водозбірному басейні» (наук. кер. – д.геогр.н., проф. Лобода Н.С.). Були оцінені сучасні об'єми та площі водної поверхні ставків і водосховищ, які знаходяться у межах водозбірного басейну річки Великий Куяльник; визначені мінералізація й інші фізико-хімічні характеристики вод штучних водойм; оцінені кліматичні умови на території басейну; розраховані й оцінені за допомогою стохастичної моделі «клімат-стік» природний та побутовий (з урахуванням впливу ставків, водосховищ та інш.) поверхневі стоки води; надано гідробіологічну характеристику і оцінено гідроекологічний стан передгірлової області річки; розроблені рекомендації щодо оптимізації рівнів і солоності води Куяльницького лиману. Результати роботи використані при розробці Регіональної програми «Збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки», затвердженої рішенням Одеської обласної ради № 270-VI від 28 жовтня 2011 року.

У зв'язку з суттєвим підвищенням рівнів води у Хаджибейському лимані в періоди весняних водопіль, особливо у багатоводні роки, постає загроза переливу тало-дощової складової через дамбу, яка відокремлює лиман від моря, і затоплення частини території м. Одеси (району Пересипу). На вирішення цієї проблеми була спрямована НДР «Оцінка наповнення Хаджибейського лиману поверхневими водами та довгострокове прогнозування його стану у весняний період року» (наук. кер. – д.геогр.н., проф. Гопченко Є.Д., 2009 р.). В результаті виконання проекту одержані ймовірнісні оцінки можливості зростання рівня води в лимані до критичних відміток, при яких виникає небезпека руйнування захисної греблі і затоплення частини міської території, розроблена нова